

Deontologie și Integritate academică

2. ETICA ACADEMICĂ ÎN CONTEXTUL DEZBATERILOR ETICE DE IERI ȘI DE AZI

De la etica tradițională la etica aplicată

- ▶ Etica tradițională = sistemele complexe de norme etice, dezvoltate de filosofi în mod sistematic și, de obicei, cu întemeiere metafizică.
 - ▶ *În categoria eticii tradiționale se pot încadra toate teoriile etice elaborate de filosofi de la Socrate la Nietzsche, însă și o parte din teoriile etice contemporane, în special cele din afara sferei eticii aplicate.*
- ▶ Etica aplicată = Abordare interdisciplinară a eticii care își propune analiza comportamentelor agenților și pacienților morali în diverse domenii punctuale și dezvoltarea unor principii, norme și sisteme de valori menite să asigure funcționarea lor nediscriminatorie.
- ▶ Primele coduri aplicate de norme etice au fost dezvoltate după cel de-al doilea Război Mondial. În zilele noastre, filosofii lucrează împreună cu specialiștii în domeniile particulare de aplicare în vederea dezvoltării acestor coduri.

Etica aplicată și cultura contemporană

- ▶ Cel de-al doilea Război Mondial este evenimentul istoric care a slăbit definitiv fundamentele eticii creștine și a predispus oameni din toate domeniile la reflecții reîntemeierea eticii pe realitățile și valorile zilelor noastre.
- ▶ Marile teorii etice tradiționale nu livrau concepte operaționale pentru decizia etică în situații particulare de viață nereglementate din punct de vedere juridic
- ▶ Holocaustul și măcelărirea reciprocă a combatanților care, cel puțin la nivel teoretic, împărtășeau același sistem de valori etice a arătat necesitatea de a dezvolta niște sisteme de norme etice specializate, care să fie independente de credințele religioase ale unui individ și să fixeze valorile specifice fiecărui domeniu în parte.

Primele etici aplicate

- ▶ Eticile aplicate au fost concepute inițial ca *aplicări operaționale* ale marilor doctrine care tematizau valorile scop pe care oamenii le-au urmat de-a lungul istoriei (virtutea, dreptatea, utilitatea, fericirea).
- ▶ Ca disciplină universitară, *etica aplicată* a fost pentru prima oară predată de profesori din departamentele de filosofie din Statele Unite ale Americii.
- ▶ Primele domenii asupra cărora etica aplicată s-a orientat sunt acele domenii cu o puternică încărcătură morală:
 - ▶ Studiile de gen (*gender studies*) - care au dezvoltat etica feministă
 - ▶ Politica
 - ▶ Medicina
 - ▶ Cercetarea biomedicală
 - ▶ Jurnalismul

Apariția Eticii Academice ca etică profesională

- ▶ Etica academică este o specie a eticii aplicate, care se încadrează în genul eticilor profesionale.
- ▶ Eticile profesionale sunt discipline interdisciplinare care își propun dezvoltarea și internalizarea de coduri etice profesionale, menite să prevină atât conflictele interne domeniului, cât și conflictele externe.
- ▶ Etica academică e specializată pe analiza comportamentelor agenților și pacienților morali care fac parte din instituțiile de învățământ și de cercetare, anume:
 - ▶ *profesori, studenți, elevi, cercetători, personal administrativ, personal auxiliar*

Motivele apariției eticii academice

- ▶ Există trei factori care au determinat apariția eticii academice în Statele Unite ale Americii:
 - ▶ 1. Multiculturalismul - Nevoia ca universitățile să ofere drepturi egale și un mediu propice de dezvoltare pentru oameni ce aparțin unor culturi cu valori și cutume diferite.
 - ▶ 2. Corectitudinea politică - Nevoia de identificare și înlocuire a unor termeni și expresii din limbajul obișnuit care aduc atingere demnității unor grupuri etnice defavorizate social ori a anumitor orientări religioase sau sexuale.
 - ▶ 3. Competitivitatea academică - Nevoia de asigurare a unei competiții corecte pentru fonduri și resurse în condițiile transformării învățământului universitar într-o instituție de cercetare ce se autofinanțează parțial.
- ▶ Experiența americană în chestiuni de etică academică a fost preluată și de marile universități din Europa și extinsă apoi în toate țările care fac parte din Uniunea Europeană, odată cu implementarea Procesului Bologna

Etică academică și management etic

- ▶ Pentru a înțelege mai bine domeniul eticii academice trebuie să facem o dublă distincție:
 - ▶ 1. Etica academică (*academic ethics*) - se referă la cercetările teoretice ale profesioniștilor în domeniul eticii.
 - ▶ 2. Etica în mediul academic (*ethics in academia*) - desemnează activitatea de cercetare și implementare a unor norme și coduri etice în instituțiile de învățământ sau organizațiile cu profil educațional.
 - ▶ 3. Managementul etic (*ethical management*) - are în vedere constituirea unei „infrastructuri etice” care să asigure implementarea normelor și codurilor etice într-o anumită instituție (în cazul nostru, instituție de învățământ). Parte a acestei infrastructuri etice sunt: *biroul de etică, comisiile de etică, auditul etic, hotline etic* etc.
- ▶ Scopul tuturor acestor organe este *prevenția etică a comportamentelor imorale* prin educație sistematică și acțiune etică instituțională coerentă și consistentă.

Componentele eticii academice

- ▶ Când vorbim despre etica academică (universitară) trebuie să avem în vedere două componente intim corelate:
 - ▶ 1. Etica academică vizează educația morală a membrilor lumii academice
 - ▶ Această componentă are în vedere formarea de habitusuri comportamentale morale la agenții și pacienții morali conectați la viața universitară.
 - ▶ Habitusurile morale sunt obișnuințe de comportament care ne fac să ne comportăm moral *din datorie și respect pentru valorile și normele morale*, nu de frica sancțiunilor.
 - ▶ 2. Deontologia universitară sau academică
 - ▶ Obligația morală a respectării prevederilor cuprinse explicit în *Codurile de etică* specifice.
 - ▶ Aspectul deontologic asigură un *comportament moral de conformitate*, indiferent de opiniile și convingerile personale ale agenților și pacienților conectați la viața academică.